CZU: 929.7:[94 + 32](498.3:438)″15″ https://doi.org/10.59295/lrr2024.09

Rivalitatea politică și militară dintre Bogdan Lăpușneanu și Ioan Vodă[1]

Ion CHEPTENE
INSTITUTUL DE ISTORIE AL UNIVERSITĂȚII DE STAT DIN MOLDOVA
0000-0001-9443-2522

The political and military rivalry between Bogdan Lăpușneanu and Ioan Vodă. This article aims to explore the rivalry between Bogdan Lăpușneanu and Ioan Vodă the Brave, two leading figures of Moldavia in the second half of the 16th century. By investigating the historical context, significant events and strategies adopted by the two rulers, the article analize the way in which Bogdan Lăpușneanu and Ioan Vodă the Brave used Polish and other regional forces support and interventions to strengthen their positions, the impact of their rivalry on the internal stability of Moldavia and on the perception of the region by Poland and regional powers, the role of this conflict in the balance of power in Eastern Europe in the context of the competition for influence between the Ottoman Empire, Poland and other regional powers. Ioan Voda the Brave and Bogdan Lapusneanu aspired for the throne of Moldova, but this rivalry ended unsuccessfully for each candidate. Ioan Vodă was defeated and executed by the Ottomans in 1574. Despite this, Bogdan was unable to regain his throne. He sought diplomatic and military support from Poland, the Habsburgs, Denmark and Russia, but he was not able to restore his reign. Although he refused support from the Ottomans for fear of capture, Bogdan later gained protection in Russia, where Tsar Ivan the Terrible offered him property and the title of knyaz. Even in exile, Bogdan considered himself ruler of Moldavia, issuing documents bearing the country's coat of arms and continuing to aspire to regain the throne. However, the death of his rival Ioan Voda and support from the European or Ottoman courts gave him no real chance of returning to Moldova.

Keywords: John III the Terrible, Bogdan IV of Moldavia, the rivalry, Poland, Ottoman Empire, Ivan the Terrible, boyars.

Introducere

Acest articol urmărește să exploreze rivalitatea dintre Bogdan Lăpușneanu și Ioan Vodă cel Cumplit, două figuri marcante ale Țării Moldovei din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, analizând modul în care conflictul lor pentru putere a influențat relațiile politice și diplomatice dintre Țara Moldovei și Regatul Poloniei și alte puteri regionale. Prin investigarea contextului istoric, a evenimentelor semnificative și a

[1] Articolul a fost realizat în cadrul proiectului : *Coordonatele modernizării social-economice, politice, administrative și culturale în Moldova, Basarabia, RASSM, RSSM și Republica Moldova în context regional și european (studii, documente, sinteze).* Cifrul proiectului: 010401

strategiilor adoptate de cei doi domnitori, articolul analizează modul în care Bogdan Lăpușneanu și Ioan Vodă cel Cumplit au folosit sprijinul și intervențiile Poloniei, pentru a-și întări pozițiile, impactul rivalității lor asupra stabilității interne a Moldovei și asupra percepției regiunii de către Polonia, rolul acestui conflict în echilibrul de putere din Europa de Est, în contextul competiției pentru influență dintre Imperiul Otoman, Polonia și alte puteri regionale.

În vara anului 1551, după ce Iliaș Rareș (1546-1551) s-a convertit la islam[2], Ioan, sprijinit de câțiva boieri refugiați în Polonia, a încercat pentru prima dată să ocupe tronul Moldovei. Încercarea sa a eșuat, deoarece Ștefan Rareș (1551-1552) reușise să preia domnia înaintea lui[3]. Ulterior, Ioan a călătorit prin diverse țări europene, locuind în Rusia[4], Hanatul Crimeii, Austria și Turcia. Acesta a petrecut mai mulți ani pe insula Rodos, unde s-a ocupat de comerț și a strâns o sumă suficientă pentru a cumpăra domnia[5].

Ioan Vodă (1572-1574) a realizat o altă tentativă de a ocupa tronul către anul 1572, utilizând nemulțumirea boierimii, ce a fost înlocuită în anturajul domnesc după moartea doamnei Ruxandra de către adolescentul voievod Bogdan Lăpușneanu (1568-1572), care își luase „sfetnici leși". Acest aspect a fost menționat de către cronicarul Grigore Ureche, care critica vehement atitudinea tânărului domn, spunând că „năpusti trebile țarâi, că pre cât îl iubiia întâi, pre atâta îl urâsă"[6]. Cronicarul Azarie marca, la rândul său, că împreună cu sfetnicii leși, acesta „risipea averea domnească"[7]. Astfel, Ioan Vodă și Bogdan Lăpușneanu au ajuns să se afle într-o competiție directă pentru domnie, ceea ce a amplificat rivalitatea lor politică. Rivalitatea a fost alimentată de influența otomanilor, care aveau interesul de a controla Moldova prin intermediul unor domni obedienți. Această rivalitate se desfășura pe fundalul influenței Poloniei, Transilvaniei și altor puteri regionale, care aveau interese proprii în politica din Țara Moldovei.

Înfrângerea otomanilor la Lepanto suferită de la Liga Sfântă[8] și aflarea despre propunerea adresată regelui Sigismund de către papa Pius al V-lea (1566-1572) privind aderarea la Ligă Sfântă (1571)[9] a marcat interesul Porții în înlăturarea lui Bogdan Lăpușneanu de la tron. În mărturiile lui Leonard Gorecki[10], aflăm despre dispreţul lui Bogdan faţă de turci și de nemulțumirea sultanului Selim al II-lea

---

2 M. Maxim. *Țările Române și Înalta Poarta. Cadrul juridic al relațiilor romano-otomane în Evul Mediu*. București: Editura Enciclopedică, 1994, 300 p.

3 N. Iorga. *Studii istorice asupra Chiliei și Cetății Albe*. București, 1899, pp. 330–332.

4 P. D. Popescu. *Dicționar de personalități istorice*. București: Editura Niculescu, 2005, pp. 143-145.

5 *Ibidem*, p. 145.

6 Grigore Ureche. *Letopisețul Țării Moldovei*. Ed Scriptorium, 2017, p. 162.

7 Ioan Bogdan. *Letopisețul lui Azarie*. București: Editura Institului de Arte Grafice, 1909, p. 104.

8 N. Capponi. *The Battle of Lepanto 1571: The Holy League and the Ottoman Empire at Sea*. Philadelphia: Da Capo Press, 2008, 412 p.

9 Liga Sfântă, fondată în 1571 de Papa Pius al V-lea, a fost o alianță a statelor catolice mediteraneene împotriva expansiunii otomane. Membrii principali includeau Statele Papale, Spania, Veneția și Malta. Scopul alianței era oprirea dominației otomane în Marea Mediterană, iar victoria decisivă a fost obținută în Bătălia de la Lepanto (7 octombrie 1571), sub comanda lui Don Juan de Austria. Această bătălie a marcat sfârșitul supremației otomane în Mediterana occidentală și a avut un impact simbolic important, deși alianța a fost de scurtă durată din cauza intereselor divergente ale membrilor.

10 Leonhardus Gorecius. *Descriptio belli Iuoniae, Voiuodae Valachiae, quod anno MDLXXIIII, cum Selymo II, Turcarum imperatore*. Frankfurt: Editura lui A. Wechelum, 1578, pp. 19-22. Online: https://books.google.be/books?id=B2AVAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=nl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

(1566-1574) pentru tratatul încheiat cu regele Sigismund II August (1548-1572)[11]. La aceasta se mai adaugă și ura boierilor moldoveni față de el, „pentru că se dăduse cu totul în amiciția polonilor”[12]. Încercând să ajungă într-un loc sigur, sub motivul pregătirii de căsătorie, domnul pleacă la finele anului 1571 la Hotin, unde erau dislocate trupele poloneze. La trecerea râului Nistru, domnul a fost atacat de către magnatul Cristofor Zborowski, logodnicul unei surori a lui Bogdan, care a fost jignit de ruperea logodnei la cererea fostului domn al Moldovei. Această acțiune a fost planificată, cu scopul înlăturării concurentului pentru tron, de către Ioan Vodă.

În ianuarie 1572, Ioan Vodă a fost numit domn al Moldovei, înlocuindu-l pe Bogdan Lăpușneanu, ca urmare a influenței politice și a unui tribut de 200.000 de ducați, oferit marelui vizir Mehmet Pașa[13]. La sfârșitul lunii, Ioan a intrat în Moldova cu 800 de ieniceri și spahii din Constantinopol, susținut de trupe otomane de la graniță și din Țara Românească. Grigore Ureche apreciază acest episod astfel: „Iar Bogdan vodă, daca au înțeles de venirea lui Ion vodă, îndată au trimis la boieri în Țara Leșească, pre care și-i făcusă priietini, ca să-i trimită oaste, să nu lase pre vrăjmașul său să intre în țară. Și de nu vrea fi pripit și Ioan vodă cu oastea turcească și tătărască, nu pre lesne s-ar fi așăzat la domnie, că până a veni ajutoriul leșescu, Ioan vodă au căzut cu oaste în țară[14].”

În aprilie, vornicul Dumbravă a împiedicat o tentativă a polonezilor de a-l reinstala pe Bogdan Lăpușneanu, care s-a retras la cetatea Hotin. Ioan Vodă a ripostat, atacând Pocuția și Podolia, iar tătarii au devastat Volânia[15]. Necesitatea luptei împotriva turcilor a crescut riscul unui conflict deschis dintre Polonia și Imperiul Otoman, pe care ambele părți doreau să-l evite. Pe 13 aprilie trupele otomane au atacat forțele poloneze, care au reușit să reziste cu greu[16]. Situația a fost salvată de hatmanul Jerzy Jazłowiecki, care a sosit pe Nistru cu 800 de soldați și cinci tunuri[17]. Deși forța respectivă nu putea decide soarta bătăliei, aceasta a ridicat moralul polonezilor. Profitând de poziția sa „neutră”, Jazłowiecki a mediat conflictul, cerând comandantului otoman să permită retragerea diviziei lui Mielecki în Polonia, amenințând cu mobilizarea de noi trupe, în caz de refuz.

Temerile erau justificate, deoarece la începutul lunii mai la Varșovia a sosit un emisar otoman, Mustafa, cu scrisori de la sultanul Selim al II-lea și marele vizir. Sultanul afirma că domnul Țării Moldovei fugise în Polonia cu tributul datorat Porții și cerea predarea acestuia împreună cu banii datorați[18].

---

11 Il. Corfus. *Documente privitoare la Istoria românilor culese din arhivele române. Secolul al XVI-lea*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1979, pp. 314-316.

12 Al.Papiu-Ilarian. *Tesauru de monumente istorice pentru Romania : atât din vechiu tiparite cât si manuscripte : cea mai mare parte straine*. T. 3. București : Tipografia Națională a lui Ștefan Rassidescu, 1864, p. 408. https://dspace.bcucluj.ro/handle/123456789/79356

13 I. Caproșu. Creditul moldovenesc în timpul lui Petru Șchiopu. În: *Stat. Societate. Națiune. Interpretări istorice*. Cluj-Napoca, 1982, pp. 107-108.

14 Grigore Ureche. *Letopisețul Țării Moldovei*, p. 163.

15 D. C. Giurescu. *Ioan vodă cel Viteaz*. București: Ed. Științifică, 1962, pp. 29-35.

16 Pentru a urmări mersul luptelor, a se vedea: M. Plewczynski. *Wojny i wojskowosc polska w XVI w. Tom II. Lata 1548-1575*. Zabrze: Ed. Inforteditions, 2012, 380 p.

17 Grigore Ureche. *Letopisețul...*, p. 165.

18 *Relatiile externe ale Tarii Moldovei in documente si materiale 1360-1858*. Editor, selectarea documentelor, studiu introductiv : Ion Eremia. Ediția a III-a. Chișinău : Cartdidact, 2020, pp. 385-388.

Încă de la începutul domniei, Ioan Vodă a intrat în conflict cu marea boierime[19], care dorea un domn ce va promova interesele acestei clase sociale. Prin realizarea controlului asupra domniei, boierii urmăreau să-şi întărească poziţiile politice în raport cu instituţia domniei, însă Ioan Vodă a ripostat rapid, zădărnicindu-le planurile. El a adus schimbări semnificative în structura sfatului domnesc, păstrând doar un sfert din membrii anteriori. Ioan Vodă a eliminat chiar şi pe vechii susţinători, printre care şi fostul vornic Ionaşcu Sbierea, care a fost executat alături de alţi 30 de boieri, iar averile lor au fost confiscate[20]. Cronicarul Grigore Ureche remarcă în acest sens: „iar din boieri şi din cei de cinste sabiia lui nu mai ştiia şi cu toate feliurile de morţi îi omoriia. Şi asta socotiia că niminea n-au fostu mai destoinic decât dânsul. De lege îşi râdiia, că în postul cel mare s-au însurat ţişalte călcături de lege multe făciia”[21]. Conform scriitorului polonez Gorecki, după consolidarea domniei, Ioan Vodă a pedepsit drastic susţinătorii lui Bogdan Lăpuşneanu, vizând în special oponenţii politici şi nobilii influenţi, suspectaţi de simpatii pentru fostul domn[22]. La 24 mai 1572, Ioan Vodă adresa bistriţenilor o scrisoare cu rugămintea de a-l prinde pe “un călugăr, pe nume Theofan, fost mitropolit”, cauza apariţiei acestui document avea „un substrat politic, legată de sprijinul pe care mitropolitul i l-ar fi acordat lui Bogdan Lăpuşneanu”[23]. Gr. Ureche scrie că: „Mitropolitul Theofan n-ar fi ieşit întreg de dânsul, de nu ar fi fugit prin munţi de groaza lui”[24].

În acest context, în luna mai, vornicii Drăgan şi Albota au solicitat la Varşovia ca Ioan Vodă să fie înlocuit cu Bogdan Lăpuşneanu[25]. Moartea lui Sigismund Augustus pe 7 iulie a schimbat radical situaţia, paralizând posibilităţile Poloniei de a acţiona împotriva Moldovei în contextul confuziei interregnumului. Spre sfârşitul anului 1572, după ce Bogdan Lăpuşneanu a solicitat sprijin în Imperiul Habsburgic, unii boieri din Moldova au început din nou să comploteze împotriva lui Ioan Vodă. „Sultanul nu şi-a putut permite complicaţii în Moldova, devenită un centru strategic şi economic important al Imperiului. În această ordine de idei se înscrie şi încercarea factorilor de decizie otomani de a-l readuce la domnie pe Bogdan Lăpuşneanu. Astfel, în una din scrisori marele vizir îl anunţa prin Ştefan Báthory pe fostul domn că îl iartă şi că nu vrea să-i dea domnia nimănui altuia”[26]. Pornind de la solicitările anterioare făcute de Mehmet Sokolli către polonezi „ca să trimită de îndată pe Bogdan la Poarta Înălţimii sale împăratul”[27], fostul domn a Moldovei a refuzat oferta transmisă de otomani prin intermediul lui Ştefan Báthory, având bănuieli rezonabile că astfel i se întinde o cursă pentru a fi capturat. Bogdan

[19] V. Pâslariuc. *Raporturile politice dintre marea boierime şi domnie în Ţara Moldovei în secolul al XVI-lea*. Chişinău: Ed. Pontos, 2005, pp. 161-169.

[20] A. Veress. *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei şi Ţării Româneşti (1527- 1572)*. Vol. I. Bucureşti, 1929, pp. 316-320.

[21] Grigore Ureche, *Letopiseţul..*, p. 166.

[22] L. Gorecki. Descriptio belli Iuoniae, Palatini Valachiae, qoudus cum Selymo, Turcarum Imperatore, magno cum succesu gessit ab initio, demum a Ieremia Czarnawieczio Valacho prodius, et a Turcis contra fidem datam ac sacramento confirmatam occius. În: Al.Papiu-Ilarian. *Tesauru de monumente istorice pentru Romania : atât din vechiu tiparite cât si manuscripte : cea mai mare parte straine*. T. 3. Bucureşti : Tipografia Naţională a lui Ştefan Rassidescu, 1864, p. 217.

[23] V. Pâslariuc. *Op. cit.*, p. 177.

[24] Grigore Ureche. *Letopiseţul..*, p. 166.

[25] V. Pâslariuc. *Op. cit.*, p. 171.

[26] V. Pâslariuc. *Raporturile politice dintre marea boierime şi domnie...*, p. 180.

[27] *Relatiile externe ale Tarii Moldovei in documente si materiale 1360-1858*, p. 387.

Lăpușneanu, de pe timpul aflării sale la curtea regală din Varșovia, a cerut ajutorul lui Hans Rüber zu Pixendorf, slujitorul lui Maximilian al II-lea (1564-1576), pentru a ocupa din nou tronul, fiind gata să intre în supușenia împăratului. Acesta l-a luat sub înalta sa protecție, dar solicitările de ajutor în recuperarea tronului ale lui Bogdan Lăpușneanu către Maximilian al II-lea de Habsburg nu au avut efect, deoarece împăratul a promis[28] susținerea pentru ocuparea tronului moldovenesc magnatului polonez Albert Laski, care nu a lăsat de-a lungul vremii tentativele de a ocupa tronul Țării Moldovei[29]. Ulterior, candidatura magnatului va fi vizată de curtea de la Varșovia ca un potențial înlocuitor la tron și al lui Ioan Vodă, care nu a sprijinit candidatura lui Henric Valois (rege al Poloniei, 1573-1575, rege al Franței, 1574-1589) la tronul polonez. În acest sens, tentativele lui Bogdan Lăpușneanu de a obține sprijin pentru recuperarea tronului nu au avut sorți de izbândă chiar în contextul în care Ioan Vodă a intrat în dizgrația Imperiului Otoman. În timp ce Ioan Vodă se pregătea pentru război, la Constantinopol, pe 18 martie 1574, a avut loc ceremonia de învestire a lui Petru Vodă Șchiopul (1574-1577; 1578-1579; 1582-1591; 1582-1591). Bodgan, care a pierdut speranța că candidatura sa va fi luată în considerație de curțile de la Viena, Varșovia și Istanbul, a început să caute sprijin la Moscova, pentru a reveni în tronul țării. Cum remarca istoricul Constantin Rezachevici, Bogdan Lăpușneanu „a trecut, desigur fără să știe, pe lângă cea mai însemnată ocazie pentru a redobândi scaunul Moldovei”[30], atunci când a primit solicitarea otomană transmisă de Principele Transilvaniei Ștefan Báthory (1571-1576). Asemenea șanse reale fostul domn nu a mai avut până la finele vieții sale.

Dintr-un articol publicat de Mihai Ciobanu în anul 2022 devine clar că, pe fundalul învestirii lui Petru Vodă Șchiopul în tronul Moldovei și pregătirilor lui Ioan Vodă de a se opune otomanilor în bătălia de la Cahul (10 iunie 1574), fostul domn ajunge la Moscova, pentru a obține sprijin în recuperarea tronului și alungarea lui Ioan Vodă de la tronul Moldovei. Bogdan Lăpușneanu prin intermediul baronului Rüber, pe 26 martie 1574, a obținut o scrisoare de liberă trecere de la August al Saxoniei pentru sine și suita sa, îndreptându-se spre curtea regelui Frederic al II-lea al Danemarcei. Spre sfârșitul lunii martie, fostul domn și câțiva boieri moldoveni au plecat spre Danemarca. Pe 28 aprilie, Frederic al II-lea (1559-1588) l-a informat pe țarul Ivan al IV-lea cel Groaznic (1533-1584) despre deplasarea lui Bogdan Lăpușneanu spre Narva, iar aceștia au ajuns acolo pe 13 iunie 1574[31].

În paralel cu călătoria lui Bogdan Lăpușneanu spre Rusia, în Moldova Ioan Vodă se pregătea la Cahul să înfrunte otomanii. Grigore Ureche descrie lupta dintre moldoveni și otomani astfel: „Ci moldovenii așa sta, cum s-ar fi gătit să moară au să izbândească. Și multă moarte s-au făcut intre amândoao părțile, că nu era loc a călca pre pământu, ci pre trupuri de om. Așa mai apoi să bătiia de aproape,

---

28 A. Veress. *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei şi Ţării Româneşti (1573- 1584)*. Vol. II. București: Carte Românească, 1930, pp. 4-5.

29 I. Cheptene. *Personalitatea lui Albert Łaski în istoriografia polonezǎ*. În: *Latinitate, Romanitate, Românitate*. Ed. 4, 6-7 noiembrie 2020. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 53-58.

30 Constantin Rezachevici. *Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova: a. 1324 1881*. Editura Enciclopedică, București: 2001, p. 698.

31 Mihai Ciobanu. Călătoria lui Bogdan Lăpușneanu în Marele Cnezat al Moscovei. Noi informații din arhivele rusești. În: *Istoria ca pasiune. Studii oferite profesorului Alexandru-Florin Platon la împlinirea a 65 de ani*. Iași. 2022, p. 282.

cât și mâinile le obosisă și armile scăpa. Acela praf să făcusă, cât nu sa cunoștiia care de care-i este, de săneațe și di trăsnetul pușcilor nu să auziia dispre amândoao părțile, nici pușcașii nu mai știia în cine dau”[32]. Această luptă s-a soldat cu moartea groaznică a domnului Moldovei Ioan Vodă, relatată de cronicarul moldovean: „cu multă mânie l-au mustrat și l-au dat de viu, de l-au legat de coadile a doao cămile și l-au slobozit prin tabără di l-au fărămat (atuncea zic să fie zis Ion vodă: “Caută că eu multe feliuri de morți groaznice am făcut, iară aceasta moarte n-am știut să o fiu făcut”). Mai apoi s-au lăsat la ceialaltă spuză, de i-au snopit și i-au sfărămat”[33]. Bodgan Lăpușneanu, între timp, își continua călătoria spre Moscova, chiar dacă deznodământul rivalității sale cu Ioan a avut loc, acesta nu și-a recuperat tronul pierdut în 1572.

Bodgan Lăpușneanu cu suita s-a îndreptat spre Novgorod: „Bogdan și suita sa au stat la Curtea solilor (Posolski dvor), având pristavi pe Grigore Puteatin, Sobin Iarlîkov, Sapun Meakinin, Andrei Kotov, Stepan Korotnev, Andrei Obutkov, Bersen Skobeev, Mihailo Vakorin, Andrei și Afanasie Mozovskie, Kazarin Pasadnikov și Kazarenko Timofeev”[34]. La 2 iulie s-au pornit spre Moscova, călătoria a durat cel mult 17 zile. Fostul domn al Moldovei a fost primit în audiență de țarul Ivan Vasilievici. Atunci i s-a dat Luh și Tarusa și alte sate din alte părți, ajungând, astfel, cneaz de udel[35].

Considerăm necesar de a urmări soarta domnului Moldovei în Rusia și tentativele sale de a obține sprijinul țarului pentru recuperarea tronului Moldovei, or în epicentrul rivalității sale cu Ioan Vodă a fost tronul din Suceava, iar moartea rivalului nu l-a oprit pe Bogdan să se considere pe sine domn al Moldovei. La 28 martie 1575 Bogdan primește de la țar occina Tarusa cu satele Iscani și Volkovici, iar la 20 iulie 1577 dintr-o gramotă a țarului devine evident că Bogdan primise între septembrie 1575-august 1576 occina Luh în alt capăt al țaratului între orașele Costroma și Șuia[36]. Aflat în Rusia, Bogdan Lăpușneanu a emis diplome pentru lăcașurile de cult, sigilându-le cu stema Moldovei, în semn că nu a acceptat pierderea tronului Moldovei[37]. Putem aduce ca exemplu diploma sa din 30 iulie 1576, prin care oferea în calitate de occină satul Corțova bisericii din satul Felisovo, unde caracteristic e scris „мою волошкого воеводы, дань” și „моих писцов”[38]. Istoricii ruși K. V. Baranov și T. B. Soloviova, cercetând activitatea lui Bogdan Lăpușneanu în Rusia, au scos la iveală un document, care atestă că în 1582 la curtea țarului un oarecare creditor a cerut returnarea datoriilor lui Bogdan Lăpușneanu, nefiindu-i satisfăcută cererea, acesta revine repetat cu solicitarea respectivă la țarul Feodor în anul 1589[39].

---

32 Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, p. 172.
33 Grigore Ureche. *Letopisețul...*, p. 174.
34 Mihai Ciobanu. *Călătoria lui Bogdan Lăpușneanu în Marele Cnezat al Moscovei...*, p. 284.
35 *Ibidem*, p. 286.
36 К. В. Баранов, Т. Б. Соловева. Новые документы о пребывании в России валашского воеводы Богдана Александровича. В: *Русский дипломатарий*. 4. Москва, 1998, сс. 160-161.
37 Mihai Ciobanu. *Călătoria lui Bogdan Lăpușneanu în Marele Cnezat al Moscovei...*, p. 286.
38 К. В. Баранов, Т. Б. Соловева. Указ. соч., с.162.
39 К. В. Баранов, Т. Б. Соловева. Указ. соч., с.165.

Concluzii

Conflictele dintre Bogdan Lăpușneanu și Ioan Vodă ilustrează o perioadă zbuciumată din istoria Moldovei, marcată de lupte interne, presiuni externe și eforturi de întărire a autorității domnești. Rivalitatea pentru tron nu a reprezentat doar ambiții individuale, ci a fost o consecință a contextului geopolitic complicat al secolului al XVI-lea. Alianțele externe ale celor doi lideri au decis soarta conflictului, dar au sporit și interferența străină în Moldova. Rivalitatea a fost amplificată de disensiunile dintre boierii din Moldova, care au jucat un rol dublu, fiind susținători ai unuia dintre pretendenți și oportuniști interesați de menținerea propriilor privilegii. Deplasările lui Bogdan Lăpușneanu la curtea Habsburgilor, Poloniei și altor puteri occidentale au intensificat și mai mult această rivalitate, care a evidențiat ambiția lui Bogdan de a exploata puterea emergentă a Moscovei. Această apropiere reprezenta un semnal al dorinței domnului de a găsi soluții alternative pentru a recupera tronul părintesc. Urzeala tronului dintre Ioan Vodă cel Cumplit și Bogdan Lăpușneanu a luat sfârșit odată cu moartea domnului Ioan, cu toate acestea, Bogdan Lăpușneanu până la finele vieții sale nu va recunoaște pierderea puterii în Moldova, utilizând pe larg insignele puterii domnești.